

*Козар А.**

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ПОНЯТТЯ, СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Розвиток сучасної економіки в умовах глобалізації, постіндустріального суспільства та інформатизації характеризується тенденцією посилення конкуренції регіонів та окремих територій. Визначальним чинником посилення рівня конкурентоспроможності національної економіки стає кластеризація, як основа ефективного використання та створення регіональних ресурсів для підвищення конкурентного статусу в геоекономічному просторі на основі поширення кластерів [2].

Кластери — це галузево-територіальні добровільні об'єднання підприємницьких структур, які співпрацюють із владою, науковими та громадськими організаціями і створені підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції та регіону [8].

Всеосяжна конкуренція вимагає мобілізацію ресурсів, внутрішніх засобів та інтелекту. Організація інноваційних процесів спрямовується на більш ефективний шлях завдяки поглибленню спеціалізації та кооперації. Кластерні об'єднання формують своєрідний економічний простір, що діє за принципами синергізму. Господарюючі суб'єкти мають більші фінансові можливості, а наукові інститути – найкращий науковий персонал, тому результат їх взаємодії є джерелом економічного зростання територій.

За визначенням Майкла Портера, кластери є зосередженням в географічному регіоні взаємозалежних підприємств (постачальників спеціального обладнання, нових технологій, послуг, інфраструктури, сировини, додаткових продуктів і т.д.) та установ (університети, центри стандартизації, торговельні асоціації, які забезпечують утворення, спеціалізоване перенавчання, інформацію, дослідження та технічну підтримку) в межах окремої області [6, с.26].

Держава повинна усувати перешкоди та проблеми на шляху функціонування кластерів, оскільки на їх основі забезпечується співпраця між урядом, науковими установами та реальним сектором економіки.

В умовах глобалізації до кластерів можуть входити іноземні фірми, які знаходяться на даній території. Тобто кластер може навіть сприяти залученню іноземних інвестицій.

Досвід зарубіжних країн показує доцільність застосування інноваційної, регіональної та промислової політики щодо реалізації принципів кластеризації. Відомий приклад кластера— Кремнієва (Силіконова) долина у штаті Каліфорнія (США), що акумулювала значну кількість високотехнологічних компаній (комп'ютери, їх комплектуючі (мікропроцесори), програмне забезпечення, мобільний зв'язок, біотехнології тощо), що зосередила провідні університети. Слід згадати визначні кластери кіновиробництва—у Голівуді (США), зв'язку і телекомунікацій у Хельсінкі (Фінляндія), аерокосмічної промисловості—у Московському регіоні [5].

Технологічне та географічне об'єднання кластерів у деяких країнах Євросоюзу створені на основі переважно малих і середніх підприємств, як наприклад у промислових ок-

* студентка 2 курсу спеціальності «міжнародний бізнес» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Дикий О.В.

ругах Італії та Чехії, у інших — на основі об'єднання таких фірм навколо великих корпорацій у технологічному ланцюгові, наприклад, як у Скандинавії [1].

Український дослідник Станіслав Соколенко виділяє наступні стадії економічного розвитку на основі кластерів: 1) стадія мобілізації (стимулювання зацікавленості реалізаторів), 2) діагностики (оцінка економіки та економічної інфраструктури), 3) стадія співробітництва (переконання у важливості співпраці) та 4) реалізації (втілення ініціатив кластерних робочих груп) [6].

Як вважає російський науковець С. Древінг, кластеризація економіки втілює ряд переваг: по-перше, об'єднання різноманітних форм власності формує систему з усіма стадіями створення вартості товару — від видобутку сировини, розробки нововведень, й підготовки відповідних кадрів до реалізації продукції; по-друге, учасники кластеру зберігають юридичну та господарську самостійність; по-третє, встановлення довіри між членами кластера на основі спільних стратегічних планів, договорів та альянсів дозволяє скоротити транзакційні витрати; по-четверте, державне регулювання кластером як мезоструктурою розвиває планомірність розвитку та міжрегіональні зв'язки [3].

Застосування кластерного підходу в Україні є необхідною умовою для інноваційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня економічного розвитку, конкурентоспроможності. Для зайняття гідного місця у глобальній системі економічного та політичного розвитку, безумовно перспективними є питання скорішого створення та сприяння ефективного розвитку кластерних об'єднань при сучасних умовах. Сьогодні у світовій економіці на перший план виходить володіння якісно новим видом ресурсів: інформацією, інноваціями та інтелектом [4].

В Україні перші кластери з'явилися у 1998 році. Але законодавча база, яка б регламентувала діяльність організацій кластерного типу, ще не сформована. Кластери та регіональна політика, що заснована на них, є успішним інструментом економічного розвитку регіонів у західних країнах. Кластерні ініціативи, що підтримують форми кооперації між підприємствами, державним сектором та інституціями (університетами, дослідницькими центрами), є рушійними силами економічного зростання та зростання зайнятості в багатьох регіонах світу [8].

Вперше кластерну модель впровадили в Україні на Поділлі, на підприємствах Хмельницької області, згодом у Прикарпатті, Поліссі, Севастополі, Полтаві та в інших регіонах. Дані моделі підтвердили перспективність і ефективність інтеграційних прагнень, що спрямовані на просування в господарську практику концепції формування нової виробничої системи - кластерів [9].

Таким чином, світовий досвід доводить, що в умовах боротьби держав за підвищення своєї конкурентоспроможності ефективним є формування економіки держави на основі кластерів. Створення конкурентоздатної, інноваційної та інвестиційно привабливої економіки, кінцевим результатом якої є підвищення рівня та якості життя населення, підвищує конкурентоспроможність не лише окремо взятого підприємства, а й певного географічного регіону і економіки країни загалом. Кластеризація економіки є перспективною в Україні, відкриваючи нові можливості розвитку і потребує підтримки законодавства.

Список використаних джерел:

1. Голюков А.П., Казакова Н.А. Кластерна ідеологія та конкуренція: порівняльний аналіз європейського і вітчизняного досвіду. // Вип.66, ч.1.

2. Гончарова К. В. Вдосконалення методики визначення потенціалу кластеризації галузей окремого регіону.//Економічний простір, №29, 2009.
3. Древинг С.Р. Сущность и основные формы кластеризации экономики// Проблемы современной экономики, №2 (30).
4. Ковальова Ю.М. Кластер як нова форма організації та розвитку економіки // Становлення сучасної науки – 2007: V міжнар. наук.-практ. конф., 1-15 жовтня 2007 р. Софія. Т.4: тез. доп. - Софія, 2007. – С. 54-55.
5. Пирець Н.М. Кластерний підхід як технологія економічного розвитку експортного потенціалу в Україні. // Актуальні питання міжнародних відносин. Вип.52, ч.1.
6. Портер М.Е. «Конкуренція» – Москва: Видавничий дім «Вільямс», 2005. – 608 с.
7. Соколенко С. Кластери в глобальній економіці – К.: Логос, 2004.
8. Якель Р. Знання плюс...кластеризація економіки.// «Дзеркало тижня» №17, 30 квітня 2010.
9. <http://www.ucluster.org>